

I.

Zpráva

o základních tendencích

příjmové a výdajové situace

domácností ČR v 1. čtvrtletí 2014

(textová část)

Obsah

strana

Hlavní poznatky z analýzy	1
1. Příjmy domácností	4
1. 1 <i>Základní charakteristika</i>	4
1. 2 <i>Mzdy</i>	6
1. 3 <i>Sociální příjmy</i>	12
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady	18
3. Peněžní výdaje a úspory domácností	19

Hlavní poznatky z analýzy

Česká ekonomika navázala na hospodářské oživení z konce roku 2013 a prokázala po relativně dlouhém období propadu v 1. čtvrtletí t. r. výraznější prvky ekonomického růstu.

Hrubý domácí produkt se meziročně zvýšil ve stálých cenách dokonce **o 2,9 %**, což ale bylo dáno i velmi slabou srovnávací základnou z minulého roku. **Ve srovnání se 4. čtvrtletím 2013 došlo k růstu HDP o 0,8 %**. Vývoj tohoto ukazatele příznivě ovlivnila zahraniční poptávka a v některých segmentech i domácí spotřeba. **Výdaje na konečnou spotřebu se** v sektoru domácností **zvýšily reálně o 1,5 %**, důvodem byl hlavně reálný růst mezd. Přesto svou dynamikou stále poptávka domácností zaostává za dalšími **klíčovými faktory ekonomického růstu, tj. tvorbou fixního kapitálu a zahraničním obchodem**, který významně těží ze silícího zpracovatelského průmyslu.

Z podrobnějšího rozboru příjmů a výdajů domácností vplynuly tyto základní poznatky:

- hrubý **disponibilní důchod** sektoru **domácností** (na makroúrovni statistiky národních účtů) **vzrostl** nominálně **o 2,6 % na 503,7 mld. Kč**, což v konfrontaci s příznivou cenovou inflací znamenalo jeho **reálně navýšení o 2,4 %**; **hlavní příčinou byl** na straně příjmů meziroční nárůst **náhrad zaměstnancům** (mezd a platů – viz část 1.2),
- **výrazně diferencovaný vývoj** byl vykázán u nominálních čistých **příjmů na úrovni** konkrétních typů **domácností** (na bázi statistiky rodinných účtů), když nominální **měsíční čistý příjem jednoho člena domácnosti** výběrového souboru ve výši **12 418 Kč** byl **reálně o 1,2 % vyšší než před rokem** (viz část 1.1),
- **největším zdrojem peněžních příjmů** domácností byly **mzdy**; **průměrná nominální měsíční mzda v národním hospodářství** (na přepočtené počty zaměstnanců) představovala **24 806 Kč**; zatímco **v 1. čtvrtletí 2013**

došlo k jejímu poklesu o 0,5 %, **dosáhla** meziroční **dynamika růstu průměrné mzdy v 1. čtvrtletí letošního roku 3,3 %**; po zohlednění nárůstu cenové inflace **došlo ke zvýšení její reálné úrovně o 3,1 %**,

- **příjmy domácností sociálního charakteru** – druhé nejvýznamnější složky úhrnných příjmů domácností – zůstaly na stejné úrovni jako v 1. čtvrtletí 2013, nižší byl objem příjmů občanů z důchodového pojištění (tato situace byla způsobena zálohou poskytnutou v prosinci 2013 na výplatu důchodů v lednu 2014, která byla vyšší než záloha vyplacená v prosinci 2012) a z dávek podmíněných zdravotním stavem; **příjmy občanů z ostatních druhů sociálních dávek se zvýšily**, nejvýrazněji z dávek pomoci v hmotné nouzi – podrobněji viz část 1.3,
- průměrná **výše** (samostatně vypláceného) starobního **důchodu vzrostla** meziročně **o 0,9 % na 11 038 Kč**, v reálném vyjádření se zvýšila o 1,0 % (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců),
- vzrostl průměrný **počet** evidovaných **nezaměstnaných** a zároveň i počet evidovaných nezaměstnaných s nárokem na podporu v nezaměstnanosti (**průměrná výše podpory v nezaměstnanosti** se meziročně snížila o 3,6 % na **5 874 Kč** měsíčně),
- úhrnná meziroční **míra cenové inflace činila** v lednu – březnu tohoto roku **0,2 %** (před rokem 1,8 %); **hlavní příčinou** nízkého cenového růstu **bylo** lednové **snížení** regulovaných **cen elektřiny a nevýrazný pohyb tržních cen všech komodit (vč. potravin a nealkoholických nápojů)** – blíže viz část 2.,
- **předchozí omezení výdajů** domácností na individuální spotřebu (v závislosti na jejich stagnujících příjmech a omezené důvěře v ekonomiku) částečně přetrvalo i do 1. čtvrtletí t. r., kdy jeden **člen souboru** statistiky rodinných účtů **vydal měsíčně** v průměru **10 223 Kč** (nominálně o 0,2 % méně než před rokem) – důvodem bylo mj. značné omezení výdajů na pořízení nemovitého majetku (přetrvávající z doby ekonomické recese), jež mírné navýšení spotřebních výdajů v úhrnu nenahradilo – podrobněji viz část 3.,

- **přírůstek** bankovních **půjček se oproti minulému roku zvýšil** (+51,9 mld. Kč) a jejich stav k 31. březnu 2014 činil **1,19 bil. Kč**; půjčky na spotřebu mírně vzrostly, rozhodující díl přírůstku však nadále tvořily **úvěry na bydlení**, meziročně **vzrostly o 5,3 %** (především vlivem růstu hypoték při nižších úrokových sazbách),
- celkový **objem** bankovních **úspor** činil podle dostupných údajů ČNB k 31. březnu t. r. **1,84 bil. Kč**; domácnosti posílily zejména netermínovaná depozita při dalším propadu termínovaných vkladů.

V dalších částech Zprávy je uvedena základní charakteristika a hodnocení souvislostí, které v lednu – březnu 2014 ovlivňovaly vývoj příjmů a výdajů domácností v České republice. Jejím hlavním cílem je vyjádřit především rozhodující tendence ve vývoji základních (dostupných) ukazatelů životní úrovně českých domácností.

Je třeba upozornit na skutečnost, že statistika rodinných účtů (použitá v analýze) je – na rozdíl od národních účtů – především výdajovou statistikou, údaje o příjmech jsou rodinnými účty sledovány jen doplňkově – přesto jsou (vzhledem k absenci jiných aktuálních zdrojů) jediným zdrojem dat pro základní (obecnější) hodnocení v konkrétním období. Výsledky statistiky rodinných účtů jsou rovněž významné pro kvalifikované odhady dopadů různých vládních opatření (administrativní opatření, regulace cen, apod.) na sociální politiku státu, což platí i pro statistiku spotřebitelských cen.

O něco širší zhodnocení vývoje bude předmětem analýzy těchto atributů za 1. pololetí 2014, která bude předložena vládě koncem října letošního roku.

Při zpracování materiálu byla použita zejména data a analýzy: MPSV, ČSÚ, MF, ČNB, ČSSZ, TRIXIMA a odborného a periodického tisku.

Zpráva obsahuje data platná k 15. červenci 2014.

* * *

1. Příjmy domácností

1. 1 Základní charakteristika

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) **dosáhly celkové výše 756,4 mld. Kč.** Meziročně tak **vzrostly nominálně o 3,1 %** (+22,6 mld. Kč) **a reálně o 2,9 %** (při růstu hrubého domácího produktu ve stálých cenách o 2,9 %).

Na reálném růstu úhrnného objemu **běžných příjmů se** přibližně 75 % **podílely náhrady zaměstnancům** (růst o 4,0 %) a přibližně jednou desetinou **sociální dávky** (+1,7 %) a **smíšený důchod** (zahrnující zejména příjmy z podnikatelských aktivit) – reálný vzestup o 1,7 %. V menší míře pak na něm participovaly **ostatní běžné transfery** – jedná se o náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod. (+4,4 %). Naopak **poklesla kupní síla** (objemu) **důchodů z vlastnictví** (-3,5 %).

Po odpočtu běžných výdajů (především daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností **úhrnný disponibilní důchod** v částce **503,7 mld. Kč**, což bylo **reálně o 2,4 % více** než ve srovnatelném loňském období (kdy se kupní síla jeho objemu meziročně snížila o 4,1 %).

Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu (v běžných cenách) meziročně **poklesla** o 1,3 p. b. na **49,9 %**.

Podrobnější číselné údaje o vývoji ukazatelů v sektoru domácností jsou součástí tabulky č. 1 v příloze.

Data o vývoji peněžních příjmů domácností zjištěná na mikroúrovni (zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů) **ukázala** – ve srovnání s 1. čtvrtletím 2013 – mírné **zlepšení dynamiky**, mj. v souvislosti s oživením ekonomiky:

- ⇒ **měsíční nominální čistý peněžní příjem na jednoho člena domácnosti** zpravodajského souboru činil **12 418 Kč (o 1,4 % více** než před rokem, kdy příjmy v průměru meziročně víceméně stagnovaly); při zohlednění meziroční cenové inflace ve výši 0,2 % **kupní síla** tohoto příjmu vzrostla **o 1,2 %**,
- ⇒ jak je číselně doloženo v tabulce č. 2, nominální **přírůstek čistých peněžních příjmů** na osobu **zaznamenaly domácnosti zaměstnanců s dětmi a domácnosti osob samostatně výdělečně činných** (v obou případech nízká základna roku 2013); **domácnosti důchodců** bez ekonomicky aktivních členů (vč. faktické stagnace důchodů) **a zaměstnanci bez dětí** vykázaly vlivem opačné tendence meziroční **pokles příjmů**,
- ⇒ na **zvýšení úhrnných příjmů působily rozdílné vlivy: domácnosti zaměstnanců s dětmi** zvýšily všechny kategorie svých příjmů, **u samostatně výdělečně činných** se projevil **nárůst pracovních příjmů**, který převýšil pokles jejich sociálních a ostatních příjmů (blíže v částech 1.2 a 1.3), **u domácností zaměstnanců bez dětí** se projevil **propad sociálních a ostatních příjmů**; **u domácností důchodců** (bez ekonomicky aktivních členů) **se zvýšily příjmy** především **vlivem mírné dynamiky sociálních příjmů**,
- ⇒ **průměrná domácnost** zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů **měla k využití čistý nominální příjem 27 671 Kč měsíčně** – což bylo **o 0,2 % více než před rokem, jeho kupní síla stagnovala** na loňské úrovni.

V dalších částech zprávy jsou popsány nejdůležitější poznatky z analýzy vývoje dvou nejvýznamnějších kategorií příjmů domácností, tj. mezd a příjmů sociálního charakteru.

1. 2 Mzdy

Rozhodující část peněžních **příjmů domácností tvořily mzdy**. Celkový **objem mzdových prostředků** (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaný všem zaměstnancům k výplatě za celé národní hospodářství v 1. čtvrtletí 2014 činil **276,0 mld. Kč** a byl tak nominálně o **3,4 % vyšší** než ve stejném období předchozího roku.

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství dosáhla výše **24 806 Kč**, což představovalo **meziroční nominální nárůst o 3,3 %** (tj. o 793 Kč). Jednalo se o **nejvyšší nárůst průměrné mzdy za poslední čtyři roky**. Uvedený mzdový vývoj v sobě odráží postupné oživení ekonomiky. Při hodnocení tohoto **vývoje je však třeba mít na zřeteli vliv nízké srovnávací základny 1. čtvrtletí loňského roku**, a to v důsledku „nestandardně“ vyplacených mimořádných odměn (především velmi dobře placených profesí podnikatelské sféry) ve 4. čtvrtletí 2012 (tj. o čtvrtletí dříve než bylo v minulosti obvyklé) z důvodu legislativních změn daňových a odvodových podmínek (zavedení solidární daně a zrušení stropů zdravotního pojištění od začátku roku 2013). **Po zohlednění vlivu nárůstu spotřebitelských cen** (ve sledovaném období o 0,2 %) meziročně **vzrostla průměrná reálná mzda o 3,1 %**. Vlivem velmi nízké míry inflace tak došlo po poměrně dlouhé době stagnace nebo propadu kupní síly průměrné mzdy k jejímu nárůstu.

V podnikatelské sféře se zvýšila průměrná mzda i vlivem manažerských odměn více než v národním hospodářství a nepodnikatelské sféře, **a to nominálně o 3,6 %, reálně o 3,4 % a dosáhla tak úrovně 24 964 Kč**. **V nepodnikatelské sféře** byl zaznamenán **nárůst průměrného platu nominálně o 2,2 %, reálně o 2,0 % a činil 24 104 Kč** – viz tabulku č. 3 v příloze. Průměrná mzda v podnikatelské sféře svojí úrovní převýšila plat ve veřejných službách a správě o 860 Kč. Relace této průměrné mzdy k průměrnému platu činila ve sledovaném období 103,6 % (ve stejném období předchozího roku 102,2 %).

Medián mezd (prostřední hodnota mzdového rozdělení), který je odvozen ze statisticko-matematického modelu vycházejícího z výběrového šetření Informačního systému o průměrném výdělků MPSV a stal se již pravidelnou součástí publikovaných informací o mzdovém vývoji ČSÚ, **dosáhl v 1. čtvrtletí letošního roku úrovně 20 764 Kč a vzrostl proti stejnému období předchozího roku nominálně o 2,9 %, resp. reálně o 2,7 %**. Na rozdíl od průměrné mzdy není medián ovlivněn extrémními hodnotami a nedochází tak k jeho zkreslení o tyto údaje, proto bývá považován za výstižnější při hodnocení mzdového vývoje. **Medián mezd byl ve sledovaném období nižší o 4 042 Kč než průměrná mzda. Medián mezd žen činil 18 651 Kč, medián mezd mužů byl o 3 949 Kč vyšší a dosáhl úrovně 22 600 Kč.**

Informační systém o průměrném výdělků, který na základě výběrového šetření doplňuje mzdové statistiky ČSÚ, poskytuje řadu detailnějších statistik o mzdách (platech) zaměstnanců. Největší rozdíl mezi průměrnou mzdou a mediánem byl zaznamenán v odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“ - 17 064 Kč, což svědčí o výrazných rozdílech ve mzdách jednotlivých zaměstnanců tohoto odvětví. Opačná situace, tedy velmi malá diference platů, byla pozorována u odvětví „vzdělávání“ platové sféry, ve které byl medián platu o 696 Kč vyšší než průměrný plat a činil 22 771 Kč. To bylo dáno zaměstnaneckou strukturou v tomto odvětví, kde většinu tvoří kvalifikovaní vysokoškolsky vzdělaní zaměstnanci, kteří měli plat vyšší než zbývající část zaměstnanců.

Výše průměrné měsíční mzdy zaměstnanců pracujících v malých firmách (právnícké a fyzické osoby s méně než 20 zaměstnanci) **podnikatelské sféry** činila **17 930 Kč, tj. 72,3 % celospolečenského výdělkového průměru**; v porovnání se stejným obdobím roku 2013 došlo k nárůstu tohoto podílu (o 0,2 p. b.) – viz tabulku č. 4 v příloze.

Vývoj mezd v 1. čtvrtletí letošního roku charakterizovaly zejména následující skutečnosti:

⇒ významnější **zvýšení průměrné nominální mzdy jak za celé národní hospodářství, tak zejména v podnikatelské sféře,**

⇒ mírnější růst průměrného nominálního platu i v nepodnikatelské sféře,

- ⇒ **nárůst kupní síly výdělků**, jak **v podnikatelské sféře**, tak **i v nepodnikatelské sféře**,
- ⇒ **růst mezd i produktivity práce**,
- ⇒ **zvýšení** (na makroúrovni) **meziodvětvové diferenciaci** a naopak **snížení územní diferenciaci mezd zaměstnanců**.

Po dvouletém období poklesu průměrné **reálné hodnoty mezd**, došlo v 1. čtvrtletí 2014 k **jejímu** opětovnému **nárůstu** (o 3,1 %). Na tomto pozitivním vývoji se podílela velmi významně **nízká míra cenové inflace** (o 1,6 p. b. nižší) ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku (podrobněji viz část 2 materiálu). **Nárůst průměrné reálné mzdy** byl zaznamenán **ve všech 19** sledovaných **odvětvových agregacích CZ-NACE** a **v regionálním členění ve všech 14 krajích** (viz dále).

Přírůstek kupní síly výdělků byl v **hodnoceném období vyšší než vykázaná dynamika produktivity práce**. Dynamika úhrnné **produktivity práce** (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) **vzrostla** meziročně **o 2,4 %** a byla o 0,7 p. b. nižší než činil nárůst průměrné reálné mzdy – viz graf č. 1 v příloze.

Relace produktivity práce a mezd se promítla do vývoje jednotkových mzdových nákladů, které v meziročním pohledu za leden – březen **vzrostly nominálně o 0,9 % a reálně o 0,7 %**. Přesto **vývoj mezd nepředstavoval zásadní riziko z pohledu udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce**.

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě **vzrostla** oproti 1. čtvrtletí 2013 **o 3,2 %**, **mzdová náročnost HDP** (relace objemu mzdových prostředků k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) **se ve stejném porovnání snížila** o 0,5 p. b. **na 27,3 %**.

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili insolventní zaměstnavatelé v režimu konkurzního řízení, jim byla vyplacena Úřadem práce **na základě**

zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem bylo takto **k 31. 3. 2014 poskytnuto 96,5 mil. Kč** (o 31,1 mil. Kč více než k 31. 3. 2013), z toho nejvíce v Jihomoravském kraji (22,7 mil. Kč), hl. m. Praze, Kraji Vysočina (oba 14,3 mil. Kč), Zlínském (12,0 mil. Kč) a Moravskoslezském (9,2 mil. Kč) kraji.

V **hlavních odvětvích nepodnikatelské sféry** došlo sice k **nominálnímu zvýšení průměrného platu**, nebylo však rovnoměrné a nedosáhlo průměrného tempa nárůstu v národním hospodářství (3,3 %). Nejvyšší meziroční **vzestup průměrného nominálního výdělku** byl zaznamenán v **odvětvích „veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení“** a **„kulturní zábavní a sportovní činnosti“** (obě o 2,7 %). Nejnižší nárůst vykázalo odvětví **„zdravotní a sociální péče“** (o 1,2 %). Zatímco v rámci tohoto odvětví **průměrný plat v oblasti sociální péče vzrostl jak ve státní, tak i komunální sféře** o 2,7 %, resp. o 1,7 %, **ve státních a komunálních zařízeních zdravotnické péče průměrný nominální plat poklesl** o 0,2 %, resp. o 0,4 % – viz tabulku č. 5 v příloze.

Na nárůst průměrné mzdy v podnikatelské sféře působily v 1. čtvrtletí především **tyto základní faktory**:

- ⇒ nízká srovnávací základna 1. čtvrtletí v důsledku vyplacení mimořádných odměn již koncem roku 2012 (v důsledku přijatých legislativních změn v oblasti daní a odvodů),
- ⇒ oživení a příznivý vývoj ekonomiky, zejména průmyslu (nárůst zakázek, apod.).

Dále však přetrvával relativně vysoký podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu (8,3 % k 31. březnu 2014) a s tím **související přebytek nabídky zaměstnanců řady profesí** na trhu práce.

Přitom statistiky o **průměrném evidenčním počtu zaměstnanců** podle Podnikové statistiky o mzdách a zaměstnancích (podobně jako výsledky Výběrového šetření pracovních sil, které se však liší od uvedené Podnikové statistiky ČSÚ) zaznamenaly mírný přírůstek zaměstnanců, a to o 4,6 tis. Zatímco v nepodnikatelské sféře se zvýšil počet zaměstnanců o 7,3 tis., v podnikatelské sféře jako celku

byl vykázán pokles celkového počtu zaměstnanců o 2,7 tis. V detailnějším odvětvovém členění však byly patrné poměrně značné rozdíly ve vývoji počtu zaměstnanců. Největší a nejvýznamnější nárůst zaměstnanců se uskutečnil ve zpracovatelském průmyslu (o 8,3 tis.), který byl krizovým obdobím postižen nejsilněji (pokles počtu zaměstnanců probíhal průběžně v tomto odvětví ještě i celý minulý rok), dále pak v odvětví „administrativní a podpůrné činnosti“ (o 5,4 tis.) a „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (o 2,6 tis.). Ke snížení počtu zaměstnanců došlo v 6 z 19 odvětví CZ-NACE. K největšímu poklesu zaměstnanosti došlo v odvětvích „stavebnictví“ (o 12,9 tis.), „ubytování, stravování a pohostinství“ (o 3,3 tis.) a „doprava a skladování“ (o 3,0 tis.).

Z hlediska odvětvového členění (podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE – viz tabulku č. 6 v příloze) **dosáhla v 1. čtvrtletí 2014 nejvyšší nominální průměrné mzdy** tradičně **odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“** (52 340 Kč), **odvětví „informační a komunikační činnosti“** (48 188 Kč) a **odvětví „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“** (43 265 Kč). Celorepublikový průměr (24 806 Kč) byl překročen rovněž v odvětvích „profesní, vědecké a technické činnosti“ (31 534 Kč), „těžba a dobývání“ (29 852 Kč) a „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (26 165 Kč). **Nejnižší průměrná mzda byla v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“** (13 602 Kč), **„administrativní a podpůrné činnosti“** (16 606 Kč) a **„zemědělství, lesnictví a rybářství“** (18 815 Kč).

Nárůst průměrné mzdy se projevil ve všech sledovaných odvětvích, a to jak nominálně, tak i reálně. **K nejnižšímu nárůstu průměrné mzdy došlo** v 1. čtvrtletí letošního roku u odvětví **„zdravotní a sociální péče“** (nominálně o 1,2 %, reálně o 1,0 %), **„profesní, vědecké a technické činnosti“** (o 1,5 %, resp. o 1,3 %), **„zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi“** (o 1,6 %, resp. o 1,4 %) a **„činnosti v oblasti nemovitostí“** (o 1,7 %, resp. o 1,5 %). Naopak po loňském razantním poklesu **bylo dosaženo největšího meziročního nárůstu průměrné mzdy v odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“** (nominálně o 10,0 %, reálně o 9,8 %), dále pak **„informační a komunikační činnosti“** (o 4,6 %, resp. o 4,4 %). Nadprůměrný nárůst průměrné mzdy si podobně jako v loňském roce udržela ještě odvětví **„zemědělství, lesnictví a rybářství“**

(o 4,4 %, resp. o 4,2 %) a „**zpracovatelský průmysl**“ (o 4,3 %, resp. o 4,1 %), kde však na rozdíl od roku 2013 došlo i k nárůstu počtu zaměstnanců.

Meziodvětvová mzdová diference se proti stejnému období předchozího roku **zvýšila; variační koeficient** průměrných mezd (podle sekcí CZ-NACE) **vzrostl** o 1,9 p. b. na 38,4 %.

Výše průměrné nominální mzdy se výrazně lišila i **podle velikosti zpravodajské jednotky, tj. čím větší byl počet zaměstnanců, tím vyšší byla průměrná mzda.** V podnicích s méně než 19 zaměstnanci byla nejnižší a činila 18 084 Kč (téměř 73 % průměrné mzdy v národním hospodářství), naopak nejvyšší (29 754 Kč, tj. cca 120 % průměrné mzdy v národním hospodářství) byla vyplacena v organizacích s 1 000 a více zaměstnanci. Nejméně příznivá situace byla v podnicích s 20 - 49 zaměstnanci, kde se průměrná mzda zvýšila o 2,5 % a klesl počet zaměstnanců (o 15,7 %). Podniky s 500 - 999 zaměstnanci zaznamenaly po předchozím výrazném poklesu (v 1. čtvrtletí 2013) největší meziroční nárůst zaměstnanců (o 15,9 tis.), při stejné dynamice růstu průměrné mzdy jako byla v národním hospodářství – podrobněji viz tabulku č. 7 v příloze.

K meziročnímu nárůstu průměrné nominální mzdy došlo rovněž **ve všech krajích ČR**, a to od 2,6 % do 4,3 %. **Nejvyšší průměrná mzda** byla jako obvykle zaznamenána **v hl. m. Praze a dosáhla 32 948 Kč** (tj. téměř 133 % celorepublikového průměru). Nejvýznamnější relativní vzestup průměrné nominální mzdy vykázaly kraje Zlínský (o 4,3 %), Jihočeský, Jihomoravský (oba o 3,9 %) a Pardubický (o 3,8 %); naopak nejnižší nárůst byl v hl. m. Praze (o 2,6 %) a Karlovarském kraji (o 2,7 %). Reálně průměrná mzda vzrostla ve všech krajích - viz tabulku č. 8 v příloze. **Nejnižší absolutní úroveň průměrné mzdy 21 182 Kč** byla zaznamenána **v Karlovarském kraji**. Současně došlo ke zvýšení rozdílu extrémních mzdových hladin (Praha x Karlovarský kraj) o 276 Kč na 11 766 Kč. Hodnota variačního koeficientu však v tomto členění poklesla z 12,5 % v 1. čtvrtletí 2013 na 12,2 % v 1. čtvrtletí 2014.

1.3 Sociální příjmy

Celkový objem sociálních příjmů (druhé nejvyšší složky peněžních příjmů domácností) **dosáhl** v 1. čtvrtletí 2014 částky **111,1 mld. Kč** a zůstal tak prakticky na stejné úrovni jako v lednu až březnu roku 2013. **Nižší** byla **výplata dávek důchodového pojištění** (vysvětlení je uvedeno v následujícím odstavci) a dávek podmíněných zdravotním stavem, příjmy občanů **z ostatních druhů sociálních dávek se zvýšily**, nejvýrazněji z dávek pomoci v hmotné nouzi – viz tabulku č. 9 v příloze.

Dávky důchodového pojištění, na které bylo v 1. čtvrtletí 2014 poskytnuto bez dávek vyplácených do ciziny **85,2 mld. Kč**, tj. **o 1,0 mld. Kč (o 1,2 %) méně** než ve srovnatelném období roku 2013, se podílely na celkové úrovni sociálních příjmů domácností 76,6 %. Tato situace byla způsobena především **zálohou** (poskytnutou v prosinci 2013) **na výplatu důchodů** v prvních dnech ledna 2014 (která byla uvedena ve výdajích za prosinec 2013). Tato záloha byla o 1,1 mld. Kč vyšší než záloha vyplacená v prosinci 2012 a bude dále ovlivňovat úroveň výdajů na důchody od počátku roku 2014. Výdaje související s valorizací důchodů, která proběhla v lednu 2014, činily ve sledovaném období 370,0 mil. Kč.

Mírný pokles zaznamenaly **výdaje na starobní důchody**, které **se** (bez dávek vyplácených do ciziny) **snížily** o 0,5 mld. Kč **na 68,9 mld. Kč**. Jejich podíl na celkovém objemu výdajů na dávky důchodového pojištění dosáhl 81,1 %. **Výdaje na invalidní důchody** (bez dávek vyplácených do ciziny) **se snížily** o 0,3 mld. Kč **na 10,1 mld. Kč**.

Průměrná výše (samostatně vypláceného) starobního **důchodu se v 1. čtvrtletí 2014 meziročně zvýšila** o 99 Kč (**o 0,9 %**) **na 11 038 Kč**, v reálném **vyjádření se zvýšila o 1,0 %** (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců 99,9 %).

V březnu 2014

- pobíralo důchod **2 858,8 tis. osob**, přičemž jejich počet se meziročně snížil o 4,2 tis. (tj. o 0,1 %). Počet důchodců se starobním důchodem (včetně poměrného starobního) byl **2 343,5 tis.** (o 3,4 tis. vyšší než v březnu 2013), v rámci této skupiny důchodců činil počet osob s **trvale kráceným předčasným důchodem 546,1 tis.** (oproti stejnému období předchozího roku se zvýšil o 20,5 tis., tj. o 3,9 %). Počty příjemců ostatních druhů důchodů se meziročně snížily, a to invalidních o 5,0 tis. (o 1,2 %), vdovských a vdoveckých o 1,6 tis. (o 4,0 %) a sirotčích o 0,9 tis. (o 2,0 %) – viz tabulku č. 10,
- **průměrný nominální starobní důchod** (vyplácený samostatně) **dosáhl 11 044 Kč** a **převýšil** o 100 Kč (tj. o 0,9 %) skutečnost stejného měsíce roku 2013 (tabulka č. 10). U **žen** činil 10 024 Kč, čímž představoval **82,0 % průměrného důchodu mužů** (12 231 Kč). Průměrná výše trvale kráceného předčasného důchodu byla oproti průměrnému starobnímu důchodu o 1 186 Kč nižší a dosáhla 9 858 Kč (o 81 Kč více než ve srovnatelném období předchozího roku), z toho u mužů 10 987 Kč a u žen 8 913 Kč,
- **pobíralo 51,5 %** osob samostatně vyplácený důchod ve výši **do 10 999 Kč měsíčně** (o 1,9 p. b. méně než v březnu 2013). Podíl osob pobírajících důchod nad 11 000 Kč se zvýšil meziročně ze 46,6 % na 48,5 %.

Na dávkách státní sociální podpory a dávkách pěstounské péče bylo v 1. čtvrtletí 2013 **vyplaceno 9,5 mld. Kč** a zůstaly tak nadále druhou nejvýznamnější složkou sociálních příjmů domácností. V hodnoceném období bylo touto formou vyplaceno meziročně **o 0,3 mld. Kč (o 2,9 %) více** finančních prostředků než ve stejném období předchozího roku – viz tabulku č. 9 v příloze.

Výdaje na rozhodující dávku tohoto systému – rodičovský příspěvek (s podílem 62,4 % na celkovém objemu těchto dávek) **klesly** o 0,3 mld. Kč (**o 4,3 %**) na 5,9 mld. Kč. Průměrný počet měsíčně vyplácených rodičovských příspěvků se snížil o 4,3 %, tj. o 12,8 tis. na 286,2 tis., zejména v souvislosti s průběžným poklesem porodnosti od roku 2009.

Výrazný přírůstek byl zaznamenán u **příspěvku na bydlení**. Ve sledovaném období na něj bylo vynaloženo 2,1 mld. Kč, tj. **o 26,1 % (o 0,4 mld. Kč) více**

při zvýšeném počtu v průměru měsíčně vyplácených dávek (o 17,6 %, tj. o 31,9 tis.) na 213,5 tis., jejichž průměrná výše vzrostla z 3 106 Kč na 3 330 Kč.

Formou **přídavku na dítě** bylo vyplaceno 0,8 mld. Kč, tj. o 31,4 mil. Kč (**o 3,7 % méně**) než ve stejném období roku 2013. Průměrný počet měsíčně vyplácených dávek klesl ve sledovaném období o 3,5 % (o 16,6 tis.) na 459,5 tis.

Na **porodném**, které je od 1. 1. 2011 vypláceno jen na první dítě rodinám s příjmy do 2,4 násobku životního minima, bylo vyplaceno 36,8 mil. Kč, tj. **o 4,2 %** (o 1,6 mil. Kč) **méně** než ve stejném období předchozího roku – viz tabulky č. 11 - 14 v příloze.

Dávky pěstounské péče jsou od ledna 2013 upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. V souvislosti se změnou právní úpravy došlo především ke zvýšení odměny pěstouna a nárůstu vyplácených dávek, bylo na ně vyplaceno **o 29,1 %** (o 128,3 mil. Kč) meziročně **více**, tedy 0,6 mld. Kč. Jejich průměrný měsíční počet vzrostl o 14,8 % (na 24,0 tis.). Tento vývoj souvisí především s nárůstem počtu dětí v pěstounské péči a pěstounů.

Podle územního členění připadla **nejvyšší částka** poskytnutá prostřednictvím systému státní sociální podpory a dávek pěstounské péče **na 1 obyvatele** v kraji **Ústeckém a Moravskoslezském, nejnižší v Plzeňském kraji** – viz tabulku č. 15 v příloze.

V pořadí **třetí** objemově **největší položku** sociálních příjmů domácností tvořily **dávky nemocenského pojištění**. Touto formou bylo v 1. čtvrtletí 2014 poskytnuto **5,4 mld. Kč**, což bylo **o 0,2 mld. Kč (o 3,3 %) více** než ve srovnatelném období předchozího roku.

Rozhodující dávkou bylo **nemocenské**, jehož podíl na dávkách nemocenského pojištění činil 63,4 % a jehož **objem dosáhl 3,4 mld. Kč**, tj. **o 7,4 %** (o 0,2 mld.) **více** než ve stejném období loňského roku. Tento vývoj souvisí

s ukončením přechodného období (od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2013), kdy zaměstnavatelé vypláceli náhradu mzdy po dobu až tří týdnů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance. Od 1. 1. 2014 náleží nemocenské již od 15. dne dočasné pracovní neschopnosti, což se projevuje růstem proplacených dnů a výdajů na nemocenské.

Na peněžitou pomoc v mateřství bylo za leden až březen 2014 vyplaceno **1,7 mld. Kč**, což je **o 1,5 %** (o 26,5 mil. Kč) **méně** než za 1. čtvrtletí 2013.

Výdaje na **ošetřovné** se ve sledovaném období **snížily** na 231,0 mil. Kč (**o 15,2 %**, tj. o 41,4 mil. Kč).

Na **vyrovnávacím příspěvku v těhotenství a mateřství**, (jehož výše je zanedbatelná a nemá vliv na celkový vývoj dávek nemocenského pojištění) bylo vyplaceno 1,9 mil. Kč, viz tabulku č. 16 v příloze.

Další významnou složkou sociálních příjmů domácností byl **příspěvek na péči**. V hodnoceném období bylo takto vyplaceno **5,0 mld. Kč**, což bylo **o 4,1 %** (0,2 mld. Kč) meziročně **více** – viz tabulku č. 17.

V březnu 2014

- bylo vyplaceno 330,9 tis. dávek, tj. o 3,8 % (o 19,5 tis.) více než v březnu 2013,
- příjemcům s I. stupněm závislosti bylo vyplaceno 33,1 % příspěvků, s II. stupněm 32,7 %, se III. stupněm 21,5 % a osobám se IV. stupněm závislosti 12,8 % příspěvků.

Na prostředky vyplacené formou **podpory v nezaměstnanosti** bylo v 1. čtvrtletí 2014 vyčerpáno **2,9 mld. Kč** při meziročním **růstu o 1,6 %** – viz tabulku č. 9 v příloze. V uvedeném období **vzrostl průměrný podíl nezaměstnaných osob**, (počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let k obyvatelstvu stejného věku) z 7,9 % na **8,5 %**, tj. o 0,6 p. b. Průměrný počet evidovaných

nezaměstnaných se zvýšil o 37,1 tis. na 619,1 tis. osob, přičemž průměrný počet evidovaných nezaměstnaných s nárokem na podporu v nezaměstnanosti vzrostl na 143,9 tis. (o 9,9 tis., tj. o 7,3 %). Podíl žen pobírajících podporu v nezaměstnanosti na celkovém počtu uchazečů s podporou činil 44,1 % (o 2,3 p. b. meziročně více). Na jedno volné pracovní místo připadalo 16,5 uchazečů (oproti 16,6 ve stejném období roku 2013).

Průměrná měsíční výše podpory v nezaměstnanosti se ve sledovaném období snížila o 214 Kč (o 3,6 %) na **5 874 Kč**. Meziroční snížení průměrné výše podpory bylo zaznamenáno ve všech krajích ČR. Nejnižší průměrnou podporu vykázal Zlínský kraj (5 476 Kč), nejvyšší hl. m. Praha (7 335 Kč) – viz tabulku č. 18.

Dávky pomoci v hmotné nouzi, jejichž podíl na celkových sociálních příjmech se v posledních letech neustále zvyšuje (ve sledovaném období z 2,2 % na 2,6 %, tedy o 0,4 p. b.), byly čerpány ve **výši 2,8 mld. Kč**. V porovnání s množstvím prostředků poskytnutých touto formou v 1. čtvrtletí 2013 se jednalo o jejich značné **překročení (o 17,7 %, tj. o 0,4 mld. Kč)** zejména v souvislosti s vysokým počtem uchazečů o zaměstnání bez nároku na podporu v nezaměstnanosti a celkovou příjmovou situací domácností – viz tabulku č. 19 v příloze. Největší objemy dávek byly vyplaceny v krajích s vysokou nezaměstnaností - Moravskoslezském (588,4 mil. Kč) a Ústeckém (472,2 mil. Kč), vzrostly zejména doplatky na bydlení.

Výdaje na **příspěvek na živobytí** (jejichž podíl činil ve sledovaném období 70,7 % z úhrnného objemu prostředků na dávky pomoci v hmotné nouzi) vzrostly na **2,0 mld. Kč** a **převýšily** skutečnost předchozího roku o 0,2 mld. Kč (**o 13,5 %**). Meziročně byly výrazně překročeny ve všech krajích (v rozmezí od 7,8 % v Pardubickém kraji do 26,1 % v hl. m. Praze).

V březnu 2014

- bylo vyplaceno 168,3 tis. dávek., tj. o 13,1 % (o 19,5 tis.) více než v březnu 2013,

- průměrná výše dávky činila 4 110 Kč, tj. o 62 Kč méně než v březnu 2013.

Na **doplatku na bydlení**, který představuje 28,1 % z úhrnu dávek pomoci v hmotné nouzi, bylo vyplaceno **797,3 mil. Kč**, tj. **o 32,2 % více** než v 1. čtvrtletí 2013. I u čerpání této dávky došlo ve všech krajích k výraznému překročení proti skutečnosti předchozího roku, a to v rozmezí od 25,1 % (Jihomoravský kraj) do 43,3 % (Královéhradecký kraj) – viz tabulku č. 20 v příloze.

V březnu 2014

- se zvýšil počet dávek oproti březnu 2013 o 21,6 % (o 13,3 tis.) na 74,8 tis.,
- průměrná výše dávky - 3 658 Kč - byla o 147 Kč vyšší než v březnu 2013.

Výdaje na mimořádnou okamžitou pomoc (poslední z dávek tohoto systému) se proti srovnatelnému období **snížily**. Bylo na nich vyplaceno **34,7 mil. Kč**, tj. **o 17,4 % méně**.

Dávky podmíněné zdravotním stavem se podílely na celkových sociálních příjmech 0,4 %. Bylo na nich vyplaceno **0,4 mld. Kč (o 5,8 % méně** než v 1. čtvrtletí 2013). Tento meziroční pokles výdajů byl způsoben zejména poklesem výdajů na příspěvek na zvláštní pomůcku. V 1. čtvrtletí 2014 činily výdaje na zvláštní pomůcku 150,3 mil. Kč (o 10,2 % méně než v 1. čtvrtletí 2013) a na příspěvky na mobilitu 272,8 mil. Kč (o 2,6 % méně) – viz tabulku č. 21 v příloze.

V březnu 2014

- bylo vyplaceno 227,4 tis. příspěvků na mobilitu (o 3,2 % méně než v březnu 2013) v celkové výši 90,4 mil. Kč,
- počet příspěvků na zvláštní pomůcku (0,5) byl přibližně stejný jako v březnu 2013.

2. Spotřebitelské ceny a životní náklady

Nárůst spotřebitelských cen a životních nákladů domácností **byl** v lednu až březnu 2014 **nejnižší za celou dobu existence samostatné ČR** (s výjimkou mírné deflace v roce 2003) a činil pouze **0,2 %** (ve stejném období roku 2013 inflace stoupla o 1,8 %) – viz tabulku č. 22.

Přírůstek spotřebitelských cen letos nebyl jako v předchozích letech **největší v lednu** (meziměsíční nárůst jen **o 0,1 %**, tj. o 1,2 p. b. méně než o rok dříve), což **způsobil** zejména **pokles cen elektřiny** (o téměř 10 %), **zrušení regulačního poplatku za pobyt v nemocnici a povánoční slevy při prodeji oděvů, obuvi i zařízení domácností**; znovu však **podražily potraviny, doprava a rekreace**. Vliv předchozí změny kurzu CZK vůči euru se proti očekávání v inflaci na počátku roku neprojevil.

I v dalších měsících 1. čtvrtletí t. r. ceny víceméně stagnovaly. V únoru a v březnu vzrostly ceny výživy, v dopravě v březnu naopak ceny mírně klesly.

Domácnostem důchodců klesly životní náklady meziročně **o 0,1 %**, což znamenalo změnu proti obdobím jejich trvale vyšší dynamiky v porovnání s úhrnnou cenovou inflací. Způsobil to **příznivý vývoj nejvýznamnějších položek jejich spotřebního koše**, a to zejména **vyšší pokles cen bydlení, energií a menší dopad dražší výživy**. Tyto dvě výdajové skupiny kompenzovaly vyšší dynamiku jejich nákladů – zejména na finanční platby v rámci tzv. ostatního zboží a služeb.

Relativně nejvíce vzrostly **životní náklady domácností žijících v hl. m. Praze** (index **100,8 %**), kde větší konkurence sice nedovolila razantnější zdražení komodit určených trhem (zejména alkoholických nápojů, tabáku a v dopravě), ale ceny bydlení naopak klesly jen nepatrně, a to zejména výrazně větším navýšením cen tepelné energie – blíže ke struktuře růstu životních nákladů vykazovaných typů domácností viz tabulku č. 23.

3. Peněžní výdaje, úvěry a úspory domácností

Důvěra domácností ve vztahu k pozitivnímu vývoji ekonomiky se v jejich konečné spotřebě, tj. výdajích na trhu zboží a služeb, projevila prozatím jen částečně (zejména na úrovni konkrétních sociálních skupin domácností), což potvrdila i data ČSÚ vykázaná na makro i mikroúrovni (viz tabulky č. 1 a 2 v příloze).

Projevily se tyto hlavní tendence:

- ⇒ **463,9 mld. Kč vynaložil sektor domácností na výdaje spojené s individuální spotřebou** (bylo to o 1,7 % více než o rok dříve); **domácnosti tak – po zohlednění cenové inflace – nakoupily zboží a služeb** reálně o cca 6,7 mld. Kč **více** než před rokem (viz tabulku č. 1),
- ⇒ **výdaje jednoho člena domácnosti** souboru rodinných účtů činily měsíčně v průměru **10 223 Kč** (vč. nespotebních vydání), tj. nominálně stále **o 0,2 % méně** než v 1. čtvrtletí 2013; to spolu s mírnou cenovou inflací **vedlo znovu k poklesu reálných měsíčních vydání,**
- ⇒ **poptávku** domácností po zboží a službách **charakterizoval** zejména **vývoj** tzv. „**spotřebních**“ **výdajů** (nepatří sem zejména „**nespotřební**“ výdaje na pořízení a rekonstrukci nemovitostí) s **90 % podílem na celkových vydáních domácností** (meziroční přírůstek 0,7 %); zbytnější „**nespotřební**“ **vydání** (nemovitosti) **opět významně klesla** (byla tak hlavním nositelem rozdílného trendu na makro a mikroúrovni),
- ⇒ měsíční dynamika čistých peněžních příjmů průměrné domácnosti statistiky rodinných účtů (index 101,4 %) předčila nárůst peněžních výdajů o 1,6 p. b.,
- ⇒ podrobnější **strukturu** úhrnných **spotřebních vydání** domácností charakterizuje tabulka č. 24 v příloze: u všech nebo u větší části domácností došlo – částečně vlivem relativně příznivějšího cenového vývoje spolu s nižší aktuální poptávkou – **k poklesu váhy** zbytnějších výdajů na **pošty a telekomunikace, bytové vybavení a dopravu; nárůst meziročního podílu se soustředil** zejména na vyšší podíl plateb za nezbytné komodity **ve sféře**

bydlení (strukturální podíl bydlení na spotřebních výdajích vzrostl u domácností celkem na 23,2 % a u domácností důchodců bez ekonomicky aktivních členů na 30,5 %).

Nadále **pokračoval trend mírného růstu zadlužení domácností**, kdy podle údajů ČNB činil **úhrnný objem půjček domácností** k 31. březnu 2014 celkem **1 185,9 mld. Kč**, což bylo **o 51,9 mld. Kč (4,6 %) více než ke stejnému datu roku 2013**. Mezičtvrtletně vzrostly úvěry domácností jen o 3,1 mld. Kč, což je výrazně méně než mezi 3. a 4. čtvrtletím roku 2013, kdy nárůst dosáhl dokonce 22,2 mld. Kč (data za vklady a úvěry jsou uvedena v tabulce č. 25):

- ⇒ **rozhodující část** meziročního **vzestupu objemu** bankovních peněžních **půjček představovaly úvěry spojené s bydlením**, jejichž **celkový objem 857,7 mld. Kč** byl o 43,5 mld. Kč vyšší (+5,3 %) než o rok dříve. Domácnosti začaly více využívat velmi nízkých úrokových sazeb hypotečních úvěrů zejména v kombinaci s relativně nízkými cenami na trhu realit,
- ⇒ **objem ostatních úvěrů meziročně vzrostl jen velmi mírně**, celkem **o 8,4 mld. Kč** a od 31. 12. 2013 do konce března 2014 se výše ostatních úvěrů dokonce snížila (-2,3 mld. Kč). Hospodářské oživení se začalo projevovat ve výši **účelových spotřebitelských úvěrů, které meziročně vzrostly o 61,1 % (7,4 mld. Kč)**.

Domácnosti vytvořily za první tři měsíce roku 2014 nové **úspory**, nadále **pokračoval trend orientace na likvidnější netermínované vklady** v podobě spořicíh účtů či peněz na běžných účtech a naopak vzhledem ke stále nízkému úročení již jen omezeně na různé méně likvidní dlouhodobé formy spoření:

- ⇒ **celkový objem** bankovních **úspor domácností** činil ke konci března 2014 **1 838,9 mld. Kč** a podle dostupných údajů ČNB meziročně **vzrostl o 44,4 mld. Kč (2,5 %)**. Od začátku roku do konce prvního čtvrtletí se vklady zvýšily o 1,5 % (+26,7 mld. Kč), což bylo podobné jako ve stejném období předchozího roku (+24,2 mld. Kč),
- ⇒ celkově **netermínované vklady** na konci března **meziročně vzrostly o 80,5 mld. Kč** a **termínované vklady poklesly o 36,1 mld. Kč**,

⇒ domácnosti využívají pro vklady převážně domácí měnu. Na konci prvního čtvrtletí roku 2014 činila podle ČNB **výše cizoměnových vkladů 65,6 mld. Kč** a meziročně došlo k jejich zvýšení o 5,7 mld. Kč.